

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Krnovská 68/2771, 746 49 Opava
Zřizovatel:	Česká republika
Ředitel:	plk. Mgr. Ivo Turok
Typ zařízení:	věznice
Kapacita:	322 odsouzených
Datum návštěvy:	24. až 26. října 2016
Datum vydání zprávy:	6. ledna 2017
Návštěvu provedli:	Mgr. Pavel Doubek, JUDr. Jiří Matuška, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Martin Klumpar, Mgr. Nikola Marečková, Mgr. Tomáš Petr, Ph.D.

Obsah

Úvodní informace	3
A. Systematická návštěva a její cíl	3
B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení	4
C. Navržená opatření k nápravě	4
D. Pojetí zprávy z návštěvy věznice	5
E. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody	5
F. Informace o zařízení	6
G. Průběh návštěvy	7
Prostředí a vybavení	8
1. Materiální podmínky na navštívených odděleních	8
2. Jídelna	8
Kontakt s vnějším světem	10
3. Návštěvy odsouzených	10
Zdravotní péče	11
4. Důvěrnost ošetření a vyšetření u lékaře	11
5. Dostupnost zdravotní péče	12
6. Hygienické prostředky	13
Kulturní a sociální potřeby	14
7. Knihovna	14
Závěr	15
Přehled opatření k nápravě	16

Úvodní informace

A. Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Věznice představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami tzv. špatného zacházení. Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve věznici může špatné zacházení spočívat zejména v nerespektování práva na soukromí (např. při osobních prohlídkách), v nezajištění zdravotní péče či v nevyhovujících materiálních a hygienických podmínkách.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.¹ Pracovníky jsou právníci a experti na danou oblast. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování zaměstnanců při práci, rozhovorech s ředitelem, zaměstnanci a odsouzenými, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace, včetně zdravotnické dokumentace.²

Systematické návštěvy nenahrazují kontrolu podle jiných právních předpisů. Tvoří nadstavbový mechanismus ochrany práv osob omezených na svobodě. Jsou zaměřeny na dodržování základních lidských práv a svobod, nejen na dodržování zákonných práv odsouzených. Jejich charakter (monitoring) je preventivní, s cílem působit do budoucna, a pokud možno i vůči nenavštíveným zařízením.

Z každé systematické návštěvy pořizuji zprávu určenou navštívenému zařízení a sloužící k dialogu se zařízením. Po provedení série souvisejících návštěv vydávám tzv. souhrnnou zprávu. Tu zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení. Dosud zveřejněné souhrnné zprávy a další dokumenty související s ochranou osob omezených na svobodě jsou dostupné na <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

---

1 v souladu s ustanovením § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv

2 v souladu s ustanovením § 21 ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv a § 65 odst. 2 písm. m) zákona o zdravotních službách

B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení³

Po návštěvě zařízení vypracuji zprávu o svých zjištěních. Součástí zprávy mohou být návrhy opatření k nápravě. Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo. K vyjádření stanovím lhůtu. Případně o vyjádření požádám i zřizovatele zařízení, nebo příslušné úřady.

Ve zprávě předkládám svá zjištění, hodnocení, komentáře a návrhy opatření k nápravě. Kde je to možné, navrhuji k opatření také termín realizace. Zařízení vyzývám a povzbuzuji k otevřenému a odůvodněnému vyjádření, které se může týkat jak učiněných zjištění, tak opatření nebo termínů pro jejich naplnění. Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace.

Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁴

Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace zprávu z návštěvy zařízení, včetně obdrženého vyjádření, anonymizuji (vyjma jmen osob pověřených vedením zařízení) a zveřejňuji na svých internetových stránkách v sekci <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.⁵

C. Navržená opatření k nápravě

Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín.

Opatření dělím na bezodkladná, s delší lhůtou a průběžná, a pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

- **Bezodkladná opatření** je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že navržené opatření realizovalo, nebo (2) sdělí, v jakém konkrétním termínu navržené opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s delší lhůtou** je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku. Na realizaci opatření trvám, ale uznávám, že si vyžádá delší čas.

---

3 Vysvětluji postup, který plyne z § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

5 v souladu s § 23 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření realizuje v navržené lhůtě, nebo (2) sdělí, v jakém jiném konkrétním termínu opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.

- **Opatření s průběžným plněním** formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

D. Pojetí zprávy z návštěvy věznice

Zpráva z provedené návštěvy má sloužit jako podklad pro další konstruktivní dialog s navštíveným zařízením. Primárním účelem však je, v souladu se zákonem, prevence špatného zacházení, čemuž odpovídá také zaměření a způsob vedení návštěvy. Těžištěm zprávy tedy musí být popis učiněných zjištění a související hodnocení v bodech, které jsou kritické z hlediska rizika špatného zacházení. Nepřísluší mi hodnotit zařízení jako celek, a zpráva tedy nepodává komplexní hodnocení věznice, ani nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto se může činnost zařízení jevit celkově negativně, což zpravidla neodpovídá realitě. Prosím proto jak monitorované zařízení, tak ostatní čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zpráva rovněž nenahrazuje studijní text. Ve snaze o přesvědčivost hodnocení však místy odkazují na právní předpisy, případně odbornou literaturu a standardy, které považují za významné a vhodné k použití. Mým úkolem je především formulovat cíle, jichž má být dosaženo k prevenci špatného zacházení, a navrhnout opatření k nápravě. Konkrétní způsob jejich naplnění je odpovědností zařízení.

Věřím, že navštívené zařízení zprávu maximálně využije pro svůj růst a zajištění naplnění základních práv a svobod odsouzených osob.

E. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody

Základní lidská práva a svobody odsouzených jsou garantovány v Listině základních práv a svobod a také v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku právně závazné a mají aplikační přednost před zákonem. Jde například o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Evropská úmluva).⁶

Základní zákonný rámec upravující trest odnětí svobody představuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Samotný výkon trestu odnětí svobody je pak upraven zejména v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen zákon), který rozvádí vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen vyhláška).

---

⁶ sdělení č. 209/1992 Sb. Federálního ministerstva zahraničních věcí, o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů č. 3, 5 a 8

Při posuzování zacházení s odsouzenými a hodnocení podmínek, ve kterých žijí, vycházím rovněž z doporučení a standardů mezinárodních organizací, které sice nejsou formálně právně závazné, avšak představují určitý minimální standard ochrany základních lidských práv a svobod odsouzených. Jedná se zejména o Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům [Rec (2006) 2] (dále jen „EVP“), či standardy formulované Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání („Standardy CPT“⁷).

F. Informace o zařízení

Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava je profilována jako věznice s dozorem (objekt Krnovská) a věznice s ostrahou (objekt Olomoucká), přičemž jsou v ní ve smyslu nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 71/2013, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších nařízení, zřízena další oddělení:

- oddělení s dozorem,
- oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených příslušníků bezpečnostních sborů, vojáků z povolání a strážníků obecní policie ve věznici s dozorem,
- oddělení s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou pro výkon trestu odsouzených žen,
- oddělení se zesíleným stavebně-technickým zabezpečením pro výkon trestu odsouzených žen ve věznici s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,
- oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených žen ve věznici s dohledem, dozorem a ostrahou,
- oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených mužů ve věznici s dozorem,
- oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených žen s poruchami duševními a poruchami chování s individuálním zacházením ve věznici s dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou

Kromě výše uvedených oddělení se ve věznici nacházejí oddělení pro výkon kázeňských trestů (dále jen „OVKT“), zdravotní středisko, nástupní a výstupní oddělení, eskortní cela, návštěvní místnost, jídelna, kaple, knihovna, kantýna a další objekty tvořící zázemí chodu věznice.

Plánovaná kapacita věznice (za předpokladu, že na 1 odsouzeného připadají 4 m²) je 322 míst pro výkon trestu odnětí svobody a 108 míst pro zabezpečovací detenci. V měsíci říjnu bylo

---

⁷ Evropský výbor proti mučení. *Standardy CPT* [online]. Štrasburk: Evropský výbor proti mučení, 2015 [cit. 20. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm>. V textu je odkazováno na nejvyšší verzi Standardů CPT publikovanou v českém jazyce, což je CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2004, dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/lang/cze/cze-standards.pdf>.

ve věznici 327 odsouzených, což představuje 101,55 % naplnění kapacity. V zabezpečovací detenci bylo v říjnu 43 chovanců, což představuje 39,81 % naplnění kapacity.

Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených žen ve věznici s dohledem, dozorem a ostrahou jsou fakticky spojena v jediné oddělení. Aktuální stav v těchto odděleních byl v době systematické návštěvy 22 žen. Kapacita je 34 žen. V oddělení s dohledem nebyl aktuálně umístěn nikdo.

Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených mužů ve věznici s dozorem bylo v době provádění systematické návštěvy kapacitně naplněno na 19 odsouzených. Kapacita je 34 mužů.

Na specializovaných odděleních pro ochranné léčení nebyla žádná osoba omezená ve svéprávnosti, nebyl zde použit žádný donucovací prostředek, nenacházel se zde žádný odsouzený zapsaný v indexu útěkářů, žádný odsouzený nebyl zařazen v kategorii možný objekt násilí ani možný pachatel násilí a žádný odsouzený nedržel hladovku. V období od 1. 1. do 24. 10. 2016 bylo uděleno na odděleních 6 kázeňských trestů (důtky) a 36 kázeňských odměn (pochvala).

G. Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 24. až 26. října 2016 bez předchozího ohlášení. O účelu a průběhu návštěvy byl informován ředitel věznice, jemuž bylo také předáno pověření k provedení návštěvy a vyžádána potřebná dokumentace.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) Mgr. Pavel Doubek, JUDr. Jiří Matuška, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Nikola Marečková, Mgr. Martin Klumpar a externí odborník, s nímž spolupracují, všeobecná sestra Mgr. Tomáš Petr, Ph.D.

Šetření probíhalo na oddělení specializovaném pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených žen ve věznici s dohledem, dozorem a ostrahou a na oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství u odsouzených mužů ve věznici s dozorem. Zjištění, závěry a opatření k nápravě se proto týkají pouze těchto oddělení a společných prostor věznice.

Pověřeným pracovníkům Kanceláře byla na místě poskytnuta veškerá požadovaná součinnost, a to jak ze strany vedení věznice, tak ze strany jednotlivých zaměstnanců.

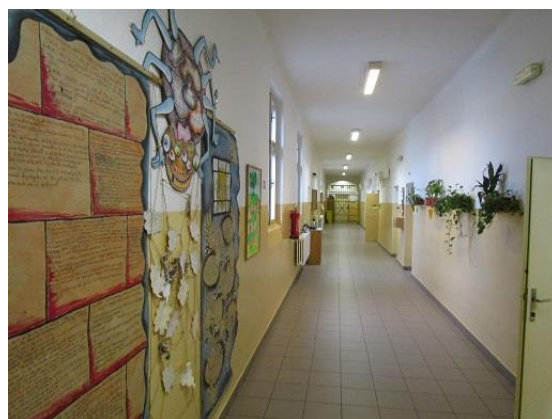
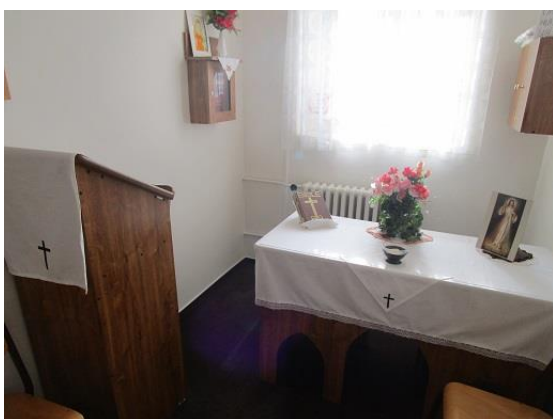

Prostředí a vybavení

1. Materiální podmínky na navštívených odděleních

Oceňuji příznivé materiální podmínky na navštívených specializovaných odděleních (viz obr. 1 – 4). Zejména oceňuji podmínky na celách: linoleum či parkety, záclony, dřevěné uzamykatelné skříňky, obrázky na stěnách, květiny, ubrusy. Na chodbách oceňuji výzdobu, lednici, mikrovlnnou troubu, rychlovarnou konvici, ploténku a značné množství nádobí. Kvituji též příznivou podobu kulturní místnosti, kaple a keramické dílny.

Zjištěné podmínky na navštívených odděleních přesahují materiální standard, s nímž jsem se setkala na standardních odděleních v jiných věznicích.

Obr. 1 – 4

2. Jídelna

V zařízení se nachází jídelna pro odsouzené a jídelna pro zaměstnance věznice. Jídelna pro odsouzené je prostorná, čistá, na stěnách visí obrázky. Naproti tomu jídelna

pro zaměstnance není příliš prostorná a působí stísněným dojmem. Při jejím využití musejí zaměstnanci věznice často čekat ve frontě, než se u stolu uvolní místo.

Opaření:

- 1) zlepšit stravovací zázemí zaměstnanců věznice (do 1 roku).**

Kontakt s vnějším světem

---

3. Návštěvy odsouzených

3.1 „Dělení“ návštěv

Evropská vězeňská pravidla doporučují v bodě č. 24.1 umožnit odsouzeným komunikovat *co možná nejčastěji, písemně, telefonicky, nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob.* Na komunikaci a návštěvy se mohou vztahovat pouze taková omezení a kontroly, které sledují legitimní cíl (pořádek, bezpečnost apod.) a jsou tomuto cíli přiměřené (přijatelná minimální úroveň styku).

Odsouzení mají možnost na základě § 19 odst. 1 zákona přijímat na dobu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce návštěvy blízkých osob. Ve věznici není umožňováno návštěvy tzv. dělit (např. dvě návštěvy trvající 90 minut). To může být v konkrétních případech v rozporu se zájmem na zachování vazeb s blízkými osobami. Vedoucí výkonu trestu mjr. Kraus uvedl, že návštěvu na základě žádosti odsouzeného povolil rozdělit. Uvedl však, že zatím žádnou takovou žádost neobdržel. Předpokládám tedy, že odsouzení dostali informaci, že návštěvy dělit nejdou. To ostatně při rozhovorech sami uváděli.

Opatření:

- 2) nabídnout odsouzeným možnost „dělení“ návštěv (bezodkladně).

3.2 Návštěvy dětí

Pokud jsou na návštěvě přítomny děti, zaměstnanci věznice rozvinou hrací koberec a dodají hračky, a tím pro děti vytvoří ad hoc hrací kout. Zaměstnanci věznice odsouzeným kontakt s dětmi umožňují (možnost pochování, pohlázení atp.). Zaměstnanci věznice rovněž sdělili, že odsouzení mají možnost si vyjednat termín návštěvy mimo víkendové standardní dny tak, aby dítě bylo minimálně stresováno. **Tento přístup považuji za příklad dobré praxe, která by měla být standardem i v ostatních věznicích.**

3.3 Občerstvení během návštěv

Věznice zavedla praxi, že návštěvy mohou odsouzeným před návštěvou nakoupit v kantýně do hodnoty 500 Kč drogerii a pití (i hotovou kávu, čaj) a toto při návštěvě předat odsouzeným v sáčku. **Tuto praxi věznice oceňuji a hodnotím jako příklad dobré praxe.**

Současně je však třeba uvést, že si odsouzení stěžovali, že návštěvy jim v kantýně nemohou nakoupit stravu. Poukazuji na praxi v jiných věznicích (například Věznice Nové Sedlo), kde mají návštěvy k dispozici automat, z něhož si mohou zakoupit sušenku či balenou bagetu.

Opatření:

- 3) umožnit návštěvám zakoupení potravin (bezodkladně).

Zdravotní péče

Zákon garantuje v § 16 odst. 6 všem odsouzeným *právo na zdravotní služby v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem⁸ s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.*

4. Důvěrnost ošetření a vyšetření u lékaře

Zákon o zdravotních službách v § 46 odst. 1 písm. g) stanoví, že při poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu trestu odnětí svobody může být na dohled přítomen příslušník vězeňské služby. Na doslech může být přítomen pouze tehdy, jde-li o ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka, nebo jiného odborného pracovníka, nebo majetku.

Toto ustanovení je diskutabilní, protože jako standard předpokládá, že setkání pacienta a lékaře má svědka (dozorce na dohled). To je však neuspokojivé nejen s ohledem na lékařské tajemství, ale i z hlediska prevence špatného zacházení. Lékař ve vztahu k osobám omezeným na svobodě nevystupuje pouze v intencích klasického vztahu lékař-pacient, ale má přispívat k prevenci špatného zacházení, a to pomocí systematického zaznamenávání případných zranění a známek napadení. Působení lékaře je předpokladem naplnění povinnosti státu provádět účinné vyšetřování obvinění ze špatného zacházení ze strany orgánů odpovědných za detenci osob. Standardy CPT v bodu č. 51 stanoví, že *veškeré lékařské prohlídky vězňů (ať už vstupní, nebo pozdější) by měly probíhat mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled vězeňské služby.* Standardy CPT tak stanoví v porovnání s českou právní úpravou vyšší standard důvěrnosti při kontaktu s lékařem.

Odsouzené namítaly, že gynekoložka odmítá ordinovat bez přítomnosti dozorkyně v ordinaci. Na tuto situaci reagovala věznice tím, že do ordinace byla umístěna plenta, za kterou je dozorkyně. Dozorkyně tedy není přítomna na dohled, ale vždy na doslech. Ve smyslu výše uvedeného by však měla být správná praxe nastavena tak, že dozorce zásadně nebude na dohled a na doslech, a pokud o to lékař požádá a svůj požadavek odůvodní (například reálnou obavou z odsouzeného), může být dozorce přítomen na dohled. Ve stomatologické ambulanci nebyla k dispozici ani zástěna, a dozorce je tak vyšetření odsouzeného přítomen na dohled i doslech. Na tuto praxi si odsouzené rovněž stěžovaly.

---

⁸ zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Opatření:

- 4) zajistit, aby veškeré lékařské prohlídky odsouzených probíhaly mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled příslušníka vězeňské služby (bezodkladně).**

5. Dostupnost zdravotní péče

Zákon garantuje v § 16 odst. 6 všem odsouzeným právo na zdravotní služby v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.

Dlouhodobě ve věznici pracoval praktický lékař na plný úvazek. Ten však k 31. 8. 2016 ukončil své působení a od té doby se vedení věznice nepodařilo nalézt plnohodnotnou náhradu. V současné době zajišťuje služby praktického lékaře interní lékařka, která ordinuje třikrát týdně 2 hodiny (pondělí, středa, čtvrtek). Dle slov ředitele i vrchní sestry není tato náhrada dostatečná a stále hledají další lékaře na výpomoc. Vrchní sestra uvedla, že se snaží sehnat alespoň lékaře na několik hodin týdně, kteří by byli schopni částečně pokrýt potřeby odsouzených. Nepřítomnost praktického lékaře vede k většímu zatížení zdravotních sester a zejména k častějším výjezdům na specializovaná pracoviště mimo věznici.

O zhoršené dostupnosti zdravotních služeb vypovídají i záznamy z knih sloužících k objednávání k lékaři. Do srpna 2016 byli prakticky všichni odsouzení nahlášení k lékaři následující den ošetření. Jejich počet byl i 15 až 20 denně. V době systematické návštěvy však bylo k lékaři nahlášeno velmi málo odsouzených. Dle zdravotních sester to bylo proto, že odsouzení vědí, že lékař není dostupný a zdravotní péči vyhledávají pouze v naléhavých a neodkladných případech. Zhoršenou dostupnost zdravotních služeb komentují také odsouzení, kteří svou nespokojenost vyjadřovali v rámci rozhovorů s pověřenými zaměstnanci Kanceláře nebo prostřednictvím rozdaných dotazníků. Stěžovali si zejména na dlouhé čekací lhůty k lékaři.

Nepřítomnost praktického lékaře se promítá také do zajištění psychiatrické péče. Psychiatr kromě pravidelné medikace ordinuje také léky fakultativní, tzn. indikované pro případ potřeby (např. při úzkosti, při neklidu). O podání těchto léků rozhodoval přítomný praktický lékař na základě doporučení psychiatra ve zdravotnické dokumentaci. V případě nepřítomnosti praktického lékaře však není možné tuto léčiva v případě potřeby podat a odsouzení musejí být eskortováni do Psychiatrické nemocnice v Opavě k aplikaci této „ad hoc“ medikace.

Vím o tom, že nedostatkem lékařského personálu trpí většina českých věznic a jde o vážný systémový problém. Tématem jsem se proto podrobněji zabývala ve své Souhrnné zprávě z návštěv věznic, v níž jsem jako jedno z možných řešení navrhla přenesení odpovědnosti za poskytování zdravotních služeb pod resort Ministerstva zdravotnictví. Přenesení odpovědnosti za zdravotní služby vězněným osobám na civilní zdravotnictví je směr, kterým se v minulých letech vydala řada nejen evropských států a který je souladný s doporučeními CPT. Ve snaze posunout věci dopředu jsem doporučila Ministerstvu

spravedlnosti provést analýzu možností zajištění zdravotních služeb v zařízeních VS ČR s výhledem na převedení povinnosti zajistit zdravotní služby vězněným osobám z VS ČR na civilní zdravotnictví, a to do konce roku 2016. Účastním se rovněž pracovní skupiny pro systémové řešení vězeňského zdravotnictví při Ministerstvu spravedlnosti, která se problematice věnuje.

Vzhledem k tomu, že ředitelé věznic systémové problémy s poskytováním zdravotní péče znají nejlépe, neboť se s nimi dnes a denně ve svých věznicích potýkají, domnívám se, že by o těchto problémech měli informovat Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky a o svém postoji vyrozumět taktéž Ministerstvo spravedlnosti. Jednou z možností může být aktivní účast ředitelů věznic na zmiňované pracovní skupině pro systémové řešení vězeňského zdravotnictví.

Opatření:

- 5) zajistit každodenní přítomnost lékaře ve věznici (do 6 měsíců).**

6. Hygienické prostředky

Některé odsouzené namítaly, že po provedeném gynekologickém vyšetření nedostávají hygienické ubrousky a vložky.

Opatření:

- 6) odsouzeným poskytovat dle jejich individuální potřeby hygienické ubrousky a vložky (průběžně).**

Kulturní a sociální potřeby

---

7. Knihovna

V souladu s § 29 vyhlášky věznice zajišťuje provoz knihovny. V době návštěvy však v knihovně chyběly aktuální právní předpisy. V knihovně se nacházely např. ÚZ trestní předpisy 1998, ÚZ Ústava 1997, ÚZ Zákon o rodině 1998, ÚZ Občanský soudní řád 1998, ÚZ Zákoník práce 1995, ÚZ Obchodní zákoník 1995. Po zjištění tohoto nedostatku speciální pedagožka ihned dodala do knihovny aktuální ÚZ Trestní předpisy, ÚZ Občanský zákoník a Evropská vězeňská pravidla. Rychlé a operativní zjednání nápravy ze strany speciální pedagožky oceňuji.

Opaření:

- 7) **ověřit aktuálnost právních předpisů, neaktuální nahradit aktuálními a i v budoucnu dbát, aby obsahem knihovního fondu byly vždy aktuální právní předpisy (bezodkladně a dále průběžně).**

Přílohou ke zprávě věznici zasílám výtisk sborníku VOP – Vězeňství a žádám o jeho umístění do knihovny.

Závěr

V úvodu jsem uvedla, že se návštěva zaměřila na specializovaná oddělení, kde probíhá ochranné léčení. Na těchto odděleních jsem se nesetkala se špatným zacházením ani jsem nezjistila závažnější nedostatky.

K nápravě několika pochybení jsem formulovala 8 opatření. Za největší problém považuji nedostatečnou dostupnost zdravotní péče a přítomnost příslušníků věznice při vyšetření odsouzeného v ordinaci lékaře.

Celkově jsem byla velice mile překvapena materiálními i režimovými podmínkami. Bylo znát, že vedení věznice i zaměstnanci věznice si velice dobře uvědomují účel výkonu trestu odnětí svobody, který spočívá v aktivní, smysluplné a cílevědomé práci s odsouzenými namísto represe a nepřiměřených režimových opatření. Rovněž z rozhovorů s odsouzenými bylo patrné, že většina odsouzených je se svou rolí srozuměna a ví, co se od nich očekává, a je připravena na naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody aktivně participovat. Tento pozitivní přístup odsouzených k výkonu trestu může být do jisté míry dán tím, že se na specializovaná oddělení dostávají odsouzení, kteří jsou motivováni dodržovat stanovený program zacházení, to však nesnižuje zásluhy zaměstnanců věznice, kteří program zacházení vytvářejí a denně se podílejí na jeho realizaci. V tomto smyslu považuji Věznici a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava za dobrý příklad pro ostatní věznice v České republice.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	• nabídnout odsouzeným možnost „dělení“ návštěv (opatření 2) • umožnit návštěvám zakoupení potravin (opatření 3) • zajistit, aby veškeré lékařské prohlídky odsouzených probíhaly mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled příslušníka vězeňské služby (opatření 4) • ověřit aktuálnost právních předpisů, neaktuální nahradit aktuálními a i v budoucnu dbát, aby obsahem knihovního fondu byly vždy aktuální právní předpisy (opatření 7)
Do 6 měsíců	• zajistit každodenní přítomnost lékaře ve věznici (opatření 5)
Do 1 roku	• zlepšit stravovací zázemí zaměstnanců věznice (opatření 1)
Průběžně	• odsouzeným poskytovat dle jejich individuální potřeby hygienické ubrousky a vložky (opatření 6) • ověřit aktuálnost právních předpisů, neaktuální nahradit aktuálními a i v budoucnu dbát, aby obsahem knihovního fondu byly vždy aktuální právní předpisy (opatření 7)